

Резюме
на по-важните публикации на доц. д.п.н. Добринка Тодорина
(монографии и други книги, учебници и учебни пособия) след
придобиване на научното звание „доцент“ през 1996 г.,
във връзка с обявения конкурс за заемане на академичната длъжност
„професор“

I. Дисертационен труд (за придобиване на научната степен „доктор на педагогическите науки“):

1. **Тодорина, Д. (2009).** Технологичен модел за изграждане на компетентности у бъдещите учители за идентификация и развитие на надарени деца (452 с. и отделно тяло Приложения.). **Благоевград, защита в СНС по педагогика при ВАК, София** (за конкурса е представен автореферат на дисертацията — 61 стр.).

Дисертационният труд е посветен на актуален и значим проблем за развитието на „златните деца на обществото“. За първи път в Република България е разработен концептуален технологичен модел в изследователското поле на дидактиката на висшето училище за изграждане на компетентности у бъдещите учители за идентифициране и развитие на надарени деца, обоснован с историко-теоретическо и експериментално (констатиращо, формиращо и заключително) многогодишно изследване. Моделът е построен на основата на разработена стратегия за работа с надарени деца от позициите на антропологичния подход и хуманистичната парадигма за субект-субектна позиция спрямо другите и себе си. По целесъобразност са очертани технологични етапи: определяне особеностите на надарените деца, тяхното диагностициране и развитие. Разработени са модули за теоретическа и практическа подготовка със съответни инвариантни и вариативни характеристики, в които се очертават възможностите за приложимост и трансфер. Ефективността на модела е доказана чрез разработената за целта система от критерии, показатели, индикатори и равнища при използването на редица статистически методи за обработка и измерване на резултатите. Представени са редица изводи, препоръки и перспективи с теоретическа и практико-приложна значимост.

II. Монографии:

2. **Тодорина, Д. (2000).** Ефективност на екипната организация на учебната дейност. Монография. Благоевград, 150 стр. ISBN: 954-680-148-8.

Монографията е посветена на екипната организация на учебната дейност, която въпреки своята значимост е все още неизползван резерв в педагогическата практика. Разработена е на основата на дисертационния труд на авторката за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. За целта е проведен продължителен дидактически експеримент (предварителен, констатиращ и формиращ). Представени са теоретичните аспекти на ефективността на екипната организация на учебната дейност; разработения технологичен модел за групово учене в началните класове, който съдържа подготвителен етап и съответни подетапи и същински етап с подетапи на основата на прерастването на субект-обектните

взаимоотношения на субординация в субект-субектни взаимоотношения на интерdependенция. Ефективността на модела е доказана чрез измерване на резултатите от проведения експеримент с разработената за целта система от критерии и показатели за учене в екип и чрез прилагане на редица математико-статистически методи. Направени са ценни за практиката обобщения, изводи и препоръки. На основата на постиженията по прилагането на модела в педагогическата практика е получена задача от просветното министерство за разработване на Методическо ръководство за прилагане на груповата форма на обучение в началните класове (МОНТ (с участието на Р. Рангелова), София, 1996).

3. **Тодорина, Д.(2001) Стратегия за развитие на надарените ученици. Благоевград. 146 стр. (монография, включена в автореферата за д.п.н.) ISBN: 954-680-213-1.**

Разработката включва теоретично изследване по проблема за работата с надарени деца и някои практически измерения. Обосновават се причините за поставянето на тези деца в ситуация на задържащо обучение, представя се понятиен апарат, прави се характеристика на надарените деца, представят се някои методи и методики за тяхното идентифициране, както и стратегии за ефективна дейност. Представени са някои практически измерения на въпроса: насочване на бъдещите учители към подходяща литература по проблема, съдържание на работа по темата, препоръки и задачи по всеки подвъпрос, конкретни проблемни въпроси и задачи, казус и тест за самопроверка на студентите. Във връзка с намирането на оптимална стратегия за работа с надарени деца са очертани най-важните проблеми, причините за тях, решенията и перспективите за ефективна дейност. Заявено е цитиране от книгата, глава 3. Стратегии за ефективна дейност с надарените ученици, параграф 3.1. (Исторически корени на идеята за развитие на природните дарби) в дисертационен труд на докторантка от Великобритания Р. Grundy, Research Design and Critique Lecturer, LIC, University of Liverpool, Sir Alastair Pilkington Building, Mulberry Street, Liverpool, L69 7SH P.Grundy@liverpool.ac.uk tP^&rundy

1. For the purposes of doctoral thesis writing as part of relevant literature review, I wish to cite after paraphrasing the first paragraph on p. 71, Chapter 3 *Strategii za effektivna deinost s nadarenite uchenitsi*, subsection 3.1 *Istoricheski koreni na idejata za razvitie na prirodnite darbi*, in the book **'Strategii za razvitie na nadarenite uchenitsi'**, published by Universitetsko Izdatelstvo. Заявено е още едно предстоящо цитиране от Р. Grundy по ползване на разработената проблематиката за надарените деца от Д. Тодорина (публикация IV. Б. 60 от списъка с публикации), както следва:
2. For the purposes of conference workshop presentation and paper writing in June 2011 at Edge Hill University, Ormskirk, England, UK, I would like to directly quote sentence 2, paragraph 1, p. 68, section 1 A Variant of a strategy for the development of gifted children, article 'Strategies for the Development of the "Golden Children of the Society" in the European Pedagogical Space', included in *'The Educational Heritage and Dialogue in the European Pedagogical Space'*, published in Blagoevgrad, Bulgaria, in year 2004.
4. **Тодорина, Д. (2005). Мениджмънт на класа. Монография, (само параграф 10.2. Организация на учебната среда при надарените деца е включен в автореферата за д.п.н., с. 229-**

244) Благоевград, 294 стр (на Б-5). ISBN -10: 954-680-420-7. ISBN - 13: 978-954- 680- 420-4.

Учебното пособие (предназначено е за обучение на студентите магистри от МП „Образователен мениджмънт“) има монографичен характер. Посветено е на едно от йерархичните равнища на мениджмънта на образованието - мениджмънта на ученическия клас с ръководен субект - учителят. Трудът е разработен в теоретически и практико-приложен аспект. В 12 глави са представени теоретичните основи на мениджмънта на класа, училищният клас като обект на управление, учителят като мениджър на класа, съдържание и дейност на класния ръководител като мениджър, подготовка за мениджърска дейност на учителя, мениджмънт на класа като учебна среда (управленско-хигиенни аспекти, управленско-организационен аспект, управленско-технологичен аспект), личностно-ориентираните технологии за работа в екип чрез управление в сътрудничество, организация на учебната среда за деца със специални образователни потребности, мениджмънт на класната стая като работна среда, мениджмънт на класната дисциплина и на ученическото поведение. По всяка от темите са предложени въпроси и задачи за самостоятелна работа на студентите. Предвижда се голяма част от задачите да бъдат реализирани чрез интерактивни методи на обучение.

5. Тодорина, Д. (2005). Култура на педагогическото общуване (теория и практикум). Монография. Благоевград, 198 стр. ISBN: 954-680-379-0.

Трудът е посветен на общуването като социален феномен и на педагогическото общуване като основен механизъм за осъществяване на педагогическия процес. В съответствие със задачата студентите да осмислят същността и значението на педагогическото общуване не само теоретически, а и практически — да изградят компетентности за педагогическо общуване помежду си и успешно да ръководят общуването между учениците, разработката съдържа две основни части (теория и практикум). В теоретичната част са разработени теоретичните основи на общуването с отделни глави за общуването като социален феномен; характеристика на педагогическото общуване със собствена интерпретация и усъвършенстване на педагогическото общуване на равнище „учител-ученик“ и „ученик-ученик“ (на основата на експериментално доказан модел за общуването в екип с възможности за усъвършенстването на трите му страни: комуникативна, интерактивна и перцептивна и изграждането на социално-значими личностни качества). В практикума са включени отделни глави с проблемни задачи, казуси и програмирани тестове за педагогическото общуване; тренинги за професионално-педагогическо общуване; тестове, анкети и интерактивни методи за изследване и усъвършенстване на педагогическото общуване. След всяка от главите в първа част са направени важни обобщения и изводи, както и след практическата част.

6. Тодорина, Д. (2009). За надарените деца (Развитие на идеята в педагогическата теория и практика). Монография. Благоевград, 256 с. (на Б-5) ISBN: 978-954-680-628-4.

Монографичният труд представя развитието на идеята за работа с надарените деца в исторически и съвременен аспект. Обхваща теоретико-практически измерения на въпроса. В отделните глави в логическа

последователност са разработени понятийната система по проблема за надареността и надарените деца, развитието на идеята за работа с надарените деца в исторически план, нормативните и поднормативните документи за надарените деца, ролята на неправителствените организации у нас и в чужбина за подкрепа на надарените деца и младежи (първа глава); стратегии и технологии за професионална подготовка на учителите за работа с надарени деца, както и кратко представяне на собствения технологичен модел за изграждане на компетентности у бъдещите учители за идентификация и развитие на надарени деца, качества на учителите и родителите, слабости и грешки при работа с надарени деца (втора глава). В третата глава се представя изследването на проблема за работа с надарените деца в педагогическата практика на основата на проведено предварително констатиращо изследване за определяне мнението на учителите и техните познания по темата. За целта е разработен инструментариум и са изследвани 332 учители от страната (детски, начални, учители в основно и средно училище, в училища по изкуствата и езикова гимназия. Използвани са няколко математико-статистически методи* за обработка и количествен анализ на получените резултати, както и логически методи за качествен анализ. Получените резултати и по-конкретно дефицитите в подготовката на учителите за работа с надарени деца, стават главното основание за разработването на дисертационен труд по проблема. Освен теоретическите и практическите измерения на поставения проблем, в труда се включват въпроси и задачи за самостоятелна работа на студентите по въпроса, както и примерни теми за реферати, дипломни работи и научни разработки.

7. **Тодорина, Д. (2009). Технологичен модел за подготовка на бъдещите учители за работа с надарените деца (Изграждане и измерване на компетентности), Благоевград, 2009.(Монография, включена в автореферата за д.п.н.),Благоевград, 334 с. (на Б-5) ISBN: 978-954-680-627-7.**

Монографията е на основата на разработения дисертационен труд, който включва именно представяне на технологичен модел за изграждане на компетентности у бъдещите учители за идентификация и развитие на надарени деца. В труда са изяснени понятията: „модел“ и „моделиране“, „тренинг“, „интерактивни методи“ и „компетентност“. Основното в първа глава са методологическите, педагогическите и методическите основания за създаване на модела. Представят се и особеностите на разработения технологичен модел - концептуалната му структура, неговите инвариантни и вариативни характеристики. Поради базовата необходимост от връзка между теорията и практиката при овладяване на професионални компетенции от бъдещите учители, моделът включва два модула — за теоретическа и практическа подготовка, които се осъществяват паралелно. В теоретичното представяне на проблема (втора глава), водеща е идеята за развитие на надарените деца на основата на антропологичния подход и хуманистичната парадигма чрез субект-субектна позиция спрямо другите и себе си. Включва се информация за три взаимосвързани технологични етапа (за определяне особеностите на надарените деца, за тяхното диагностициране и развитие), които съответстват на избраната стратегия за обучение на студентите. В модула за практическа подготовка на бъдещите учители (трета глава) се предвижда изграждането на компетентностите у студентите педагози за

определяне на особеностите, диагностика и развитие на надарените деца под формата на тренинг (групов и индивидуален), който осигурява условия за самоусъвършенстване и саморазвитие на студентите — при всеки от теоретичните етапи и подетапи. Предвидени са три цикъла, с по пет срещи във всеки цикъл - адекватни по цел, задачи и съдържание на теоретичната подготовка. В основата на тренинговата подготовка са интерактивните методи на обучение. Много важно място заема апробирането на модела (чрез обучаващ и заключителен дидактически експеримент в различни педагогически специалности, избрали дисциплина по проблема за надарените деца от 2001 до 2006 г.) и измерването на неговата ефективност чрез специално разработената за целта система от критерии, показатели, индикатори и равнища и прилагането на редица математико-статистически методи за обработка и анализ на получените резултати. Основен продукт и резултат от проведеното теоретико-експериментално изследване е създаването на цялостен дидактически комплекс (система) за изграждане и измерване на компетентностите у бъдещите учители за работа с надарени деца.

8. **Тодорина, Д.**(2011). **Форми на обучение - монография**, Благоевград, 245 с. ISBN: 978-954-9382-64-8.

Монографията е на основата на многогодишен цялостен труд за разработване на теоретичните основи и някои приложни аспекти на формите за обучение. Първата част е посветена на теоретичните основи на формите за обучение. Направена е обща характеристика на формите за обучение (организиране на обучението като дидактически проблем, същност и класифициране на формите за обучение) — в първа глава; общите организационни форми на обучение (фронтална, групов и индивидуална); критериите за избор и съчетание между тях; SWOT-анализ на общите форми на обучение; съчетанието между формите и методите на обучение в условията на интерактивност — втора глава; конкретни организационни форми на обучение (урок; екскурзия; тренинг) — трета глава. Втората част на монографията е посветена на практико-приложни варианти на модели за формите на обучение в средното и висшето училище (варианти на съчетания от общи форми на обучение в зависимост от типа на урока и възможностите на учениците — първа глава; технологичен модел за екипна организация на учебната дейност в началните класове - втора глава; форми за развитие на деца с изяви дарби в педагогическата практика и модел за подготовката на учители за работа с тяхЩв трета глава. Настоящият монографичен труд е израз на проведени многогодишни теоретични и експериментални изследвания (констатиращи и формиращи) за доказване ефективността на разработените варианти и модели на форми на обучение с подкрепата на математико-статистически методи. Чрез разработката е постигнато обогатяване в теоретичен и практико-приложен план на дидактическата теория за всички форми на обучение: класно-урочни, извънкласни и извънучилищни (по традиционната класификация); общи и конкретни (по новоприетата класификация). В заключението е очертана и перспективата в изследването на проблема за формите на обучение.

III. А. Учебници и учебни помагала:

9. **Тодорина, Д., Р. Рангелова - МОМН. (1996). Нормативен документ на МОМН. Методическо ръководство за прилагане на**

груповата форма на обучение в началните класове. Д. Тодорина - въведение от 3 до 5 стр.; първа глава~ от 5 до 10 стр.; втора глава от 12 до 25 стр. стр.; трета глава от 25 до 32 стр.; четвърта глава от 32 до 39 стр.; пета глава от от 39 до 43 стр. и от 44 до 46 стр., София, 1996.

На основата на направените теоретико-експериментални изследвания от Д. Тодорина за груповата форма на обучение и нейните съчетания с фронталната и индивидуалната форма, тук се представя: характеристика на груповата форма на обучение (първа глава); примерен модел на технология за групово обучение в началните класове (втора глава); възможности за съчетаване на общите организационни форми (трета глава); система от критерии и показатели за измерване на резултатите от груповата учебна дейност на учениците (четвърта глава); изисквания от критерии и показатели за измерване на резултатите от груповата учебна дейност на учениците (пета глава). Представена е и допълнителна литература в помощ на учителя.

10. Педагогика. Авторски колектив: Ат. ПсГпов и др. (2000). Учебник. В раздел: Теория на обучението - Д. Тодорина - 5 теми: Съдържание на обучението (с. 381-400); Форми на обучение (с. 465-482); Урокът - основна организационна форма на обучение (с. 482-496); Екскурзията каго форма на обучение (с.496-501); Проблемът за изявените и надарените ученици (с.521-529). Благоевград, 529 стр. ISBN: 954-680-128-3.

Разработените от Д. Тодорина теми обхващат част от дидактическата проблематика. Разработките са на основата на анализ на редица подходи на автори у нас и в чужбина, както и собствена интерпретация в теоретически и практико-приложен аспект. За първи път в дидактическа литература се разработва въпросът за надарените деца и работата с тях.

11. Дидактика. М. Андреев, Л. Цветанова, Д. Тодорина. (2000). Учебник. Д. Тодорина - 6 теми: Съдържание на обучението (с.53-77); Организационни системи и форми на обучение (с.166-192); Урокът - основна организационна форма на обучение (с.193-212); Екскурзията като форма на обучение (212-217); Проблемът за изявените и надарените ученици (с. 253- 267); Общуването в процеса на обучението (с. 268-299). Благоевград, 2000, 299 стр. ISBN: 954-680-139-9.

В това издание, за разлика от предишното (Педагогика), са включени от Д. Тодорина още темите за организационните системи на обучение и за общуването в процеса на обучение. Останалите теми за съдържание на обучението, форми на обучение, за урока, екскурзията и проблемът за изявените и надарените ученици са обогатени с някои допълнителни интерпретации.

12. Тодорина, Д., Л. Тодорова, Ан. Антонова, В. Гюрова (2003). Учебник по педагогика за дистанционно обучение. Дидактика - трета част. Д. Тодорина - 8 теми: Статут на дидактиката като наука - с. 10-22; Обща характеристика на обучението - с. 23-36; Същност на процеса на обучение - 53;

Съдържание на обучението — с. 54- 66; Организационни системи и форми на обучение — с. 107- 129); Урокът като основна организационна форма на обучение - с.130- 144; Технологизация на обучението - с. 167-185; Проблемът за изявените и надарените ученици — с. 201-210. Благоевград, 2003, 239 стр.(голям формат) ISBN: 954-680-258-1.

В това издание Д. Тодорина е за първи път с най-много разработени теми по дидактика. Освен разработваните традиционно теми за съдържание на обучението, организационни системи и форми на обучение, урокът като основна организационна форма на обучение, проблемът за изявените и надарените ученици, тук са представени и за първи път разработените от Д. Тодорина теми: статут на дидактиката като наука, обща характеристика на обучението, същност на процеса на обучение, технологизация на обучението. Различното в това издание е и богатството от проблемни въпроси и задачи, казуси и тестове за самоподготовка на студентите, както и оригиналната структура. Първоначалният замисъл на този "учебник е той да се използва в електронен вариант за дистанционно обучение на студентите.

- 13.Тодорина, Д. (2004). Мениджмънт на класа. Учебно помагало. София - Амстердам, Интераула, 146 стр. В нестандартно книжно тяло със спирала - голям формат (не се предлага за рецензиране).

Изданието е разработено за обслужване на магистърската програма „Образователен мениджмънт“ по българо-холандския проект. Заради неофициалното му книжно тяло не се предлага за рецензиране. Преиздадено е според стандартните изисквания през 2005 г.(представеното по-горе учебно пособие с монографичен характер).

- 14.Педагогика. (2010). Авторски колектив от български и руски автори. Учебник. В раздел Дидактика: Д. Тодорина — 5 теми: Съдържание на обучението, Форми за организация на процеса на обучение, Идентификация и развитие на надарените деца, Технологизация на обучението, Професионална подготовка на учителите. ЮЗУ „Н. Рилски“ (България) и ЕГУ „И.А. Бунин“ (Русия), (под печат).служ. бел.

Учебникът е разработен от български и руски автори с отговорни редактори: В. П. Кузовлев, А.Ж. Овчинникова, Н. А. Балканов (Русия) и Л. З. Чурукова, Тр. А. Попков (България). Излиза на български език в България и на руски в Русия. Представените теми от Д. Тодорина, както всички останали теми, съобразно приетата структура, включват: концептуални положения, основни понятия, въпроси и задачи за самостоятелна работа на студентите (тематични въпроси и задачи; проблемни въпроси, изследователски задачи) и литература по темата. В разработените теми по дидактика от Д. Тодорина се илюстрират различни авторови подходи на български и чуждестранни автори, както и собствена интерпретация и анализи за съдържание на обучението; форми за организация на процеса на обучение; идентификация и развитие на надарените деца; технологизация на обучението; професионална подготовка на учителите (за първи път представена тема от Д. Тодорина в учебник по дидактика).

15. **Тодорина, Д.,** Кр. Марулевска (2010). Педевтология. Учебник. **Тодорина, Д. - 9 теми:** Статут на науката педевтология; Изследователски методи на педевтологията; Характеристика на учителската професия; Функционална структура на учителската професия; Професионално-педагогически взаимодействия на учителя; Усъвършенстване на педагогическото общуване под ръководството на учителя; Учителят като мениджър на класа; Учителят като класен ръководител; Професионална подготовка на учителя; **и пар. трети от 11 тема:** Приложен аспект на подготовката на учители чрез тренингова форма на обучение. Кр. Марулевска — 3 теми. Благоевград, (под печат), служ. бел.

Учебникът е с монографичен характер - включва цялостно теоретично изследване, илюстрирано на места с приложни аспекти на педевтологичната проблематика. Той е втори опит в България за разработване проблемите на педевтологията слБд Ст. Жекова и колектив през миналия век (1992 г.). Д. Тодорина разработва посочените 9 теми и отделен параграф от 11 тема. При разработването на темите се взимат предвид редица педевтологични иновации, предпоставеност за които има в настъпващите промени във функциите на учителя, който от предоставящ основната информация се превръща във фасилитатор, медиатор, модератор, мениджър. Акцентира се на подходите за характеризиране на учителската професия, функциите на учителската професия, структурата на професионалния труд на учителя, еволюцията и перспективите на учителската професия, измерения на учителския професионализъм, педагогическите условия за усъвършенстване на професионалната подготовка на учителя, професионално-личностните качества на съвременния учител и др. В разработката е налице позоваване на традиционните за педевтологията структура и съдържание, но са включени и редица иновативни идеи, постановки и решения.

III. Б. Учебник в чужбина:

16. Педагогика (2011). Авторский коллектив (Россия и Болгария). В разделе Дидактики доцентом д.п.н. **Д.Тодориной разработан 5 темъг** Содержание обучения, Форми организации процесса обучения, Идентификация и развитие одаренных детей, Технологизация обучения и Профессиональная подготовка учителей. Издательство ЕГУ, Елец (Россия) и ЮЗУ, Благоевград (Болгария) русский перевод находится в печати и будет вышущен в начале 2011 года, служ. записка.

Този учебник е превод на руски език на представения вече учебник, който излиза на български език (№14). Излиза в Русия през 2011 година.

Забележка: Всички монографии и учебници обслужват студентите от педагогическите специалности — ОКС „бакалавър" и „магистър" за подготовката им по задължителни и избираеми учебни дисциплини].

Направила резюмето:
доц. д.п.н. Добринка Тодорина